

KAZNA I NAGRADA U FUNKCIJI RESOCIJALIZACIJE OSUĐENIH LICA

Stručni članak

PUNISHMENT AND REWARD IN FUNCTION OF RE-SOCIALIZATION PRISONERS

Professional paper

Nebojša MACANOVIĆ
Andrea STANKOVIĆ

Sažetak

Uslovi izdržavanja zatvorske kazne u kazneno - popravnim ustanovama, razne deprivacije, ograničenja i teškoće, propisane norme, standardi ponašanja i slične pojave, stvaraju odbojnost prema zatvorskoj administraciji, prema konvencionalnom sistemu kontrole i njegovim službenicima. Također, poznato je da osuđenici gledaju na zatvorsko osoblje kao na predstavnike društva, koji su ih osudili, odnosno odbacili i smjestili u inferiorne uslove života. Na toj osnovi se razvija među mnogim osuđenima i neprijateljstvo prema zatvorskom osoblju, koje može dobiti i karakter negativnog grupnog raspoloženja i otvorenog sukoba, a koji imaju podlogu i u osuđeničkom sistemu vrijednosti, normi i kodeksu ponašanja. Rezultat takve netrpeljivosti i odbojnosti su upravo razni prekršaji koje formalni sistem sankcioniše disciplinskim mjerama. Upravo psihološka atmosfera u kazneno – popravnim ustanovama veoma često zavisi od balansa kažnjavanja i nagrađivanja osuđenih lica. Kazne i nagrade sastavni su dio prevaspitnog tretmana, ali veoma često i neophodne metode i sredstva od kojih zavisi organizacija i funkcionisanje kazneno – popravnih ustanova. Također, kazne i nagrade su važni faktori koji utiču na proces resocijalizacije, te je upravo i cilj ovoga rada da se uvide svrha, efekti i kriteriji izricanja disciplinskih mjera i nagrada prema osuđenim licima.

Ključne riječi

resocijalizacija, osuđena lica, disciplinske kazne, vanzavodske pogodnosti

Abstract

Conditions of serving a prison sentence in criminal correctional institutions, various deprivations, limitations and difficulties, prescribed norms, standards of behaviors and many similar phenomena, are creating aversion to the prison administration, the conventional control system and its officials. It is also known that prisoners perceive the prison staff as the society representatives who sentenced, rejected and placed them in the inferior living conditions. This is the basis on which the hostility between prisoners and prison staff develops, what can develop into the negative group mood and open conflict, having a background in the prisoners' system of values, norms and code of conduct. The result of such hostility and aversion are just

various offenses that a formal system sanctions with disciplinary measures. That psychological atmosphere in the criminal - correctional institutions often depends on the balance of punishment and rewarding prisoners. Punishment and rewards are an integral part of the educational treatment, but very often the necessary methods and means on which depends the organization and functioning of the criminal – correctional institutions. Punishments and rewards are also important factors that affect the process of re-socialization, and the aim of this paper is exactly to realize the purpose, effects and criteria for pronouncing a disciplinary measure and reward the prisoners.

Keywords:

re-socialization, prisoners, disciplinary sanctions, benefits out of institutions

Uvod

Problem prevaspitnog rada u kazneno-popravnim ustanovama u osnovi su u vezi sa psihološkim problemom efikasnosti kazne i nagrade u mijenjanju stavova i ponašanja individue. Pritom je uvijek otvoreno pitanje koliko je izrečena kazna zatvora osveta društva, a koliko faktor prevaspitnog djelovanja i kakvom je osuđeno lice subjektivno osjeća? U praksi se prevaspitni rad uglavnom zasniva na jednom vidu bihevioralne terapije, odnosno na uslovljavanju, što znači da se motivisanje za rad, školovanje i ponašanje u skladu sa kućnim redom zasniva na kazni i nagradi. One predstavljaju osnovni metod prevaspitnog djelovanja i njegov krajnji sadržaj (Macanović, 2011). U savremenim penitencijalnim sistemima koristi se mehanizam kažnjavanja i nagrađivanja, kao posebna metoda pozitivnog uticaja na osuđenike i pripremanja njihove socijalne adaptacije. Ta se metoda sastoji s jedne strane u nagrađivanju osuđenih lica u obliku davanja pogodnosti, proširivanjem određenih prava i mogućnosti, davanjem dopusta, slobodnijeg kretanja i drugo, a s druge strane, u uskraćivanju pogodnosti smještaja u odvojene prostorije, tzv. samice i sl. To znači da su kažnjavanje i nagrađivanje tijesno povezani, da čine, takoreći «dva puta jedne dijalektrične cjeline» koji se međusobno dopunjuju, pa se stoga ne smiju zanemariti ni jedni ni drugi.

Svrha i uloga kazne i nagrade u resocijalizaciji osuđenih lica

Disciplinska kazna je bez sumnje vaspitno-popravna mjera kojom se osuđena lica upozoravaju da ne čine ono što je propisima zabranjeno. Sistem izvršenja krivičnih i prekršajnih sankcija predviđa kažnjavanje osuđenih lica za povredu normativnog ponašanja i pravila radne discipline. Komisija koju imenuje rukovodilac ustanove provodi postupak i izriče kazne. Predviđene kazne su: ukor, oduzimanje pogodnosti, upućivanje u samicu do 20 dana (ranije i do 30 dana) sa mogućnošću uslovnog odlaganja izvršenja disciplinske kazne samice za vrijeme do 6 mjeseci. Najčešće se u praksi koriste kazne: ukor i samice. Vrlo rijetko i u izuzetnim slučajevima koristi se i zakonska mjera usamljenja u trajanju od dva mjeseca za osuđene koji predstavljaju izuzetnu smetnju radu sa ostalim osuđenima. Ovu mjeru izriče rukovodilac ustanove. Mjera se može ponovo izreći, s tim da ukupno vrijeme usamljenja ne može trajati duže od 120 dana neprekidno.

Kako, kada i koju kaznu primijeniti – veliki je problem za one koji koriste kaznu kao sredstvo resocijalizacije. Njeni efekti zavise od vrste kazne, intenziteta, frekvencije, prirode odnosa između osobe koja kažnjava i osobe koju kažnjavaju, kao i od uslova u

kojima se vrši kažnjavanje. Nepravilna primjena kazne veoma često dovodi do frustracija, konflikata i negativnih efekata po ličnost u cjelini i po sam proces resocijalizacije. Upravo zbog toga svi službenici kazneno-popravnih ustanova koji imaju neposredan kontakt sa osuđenim licima moraju poznavati osnovne zahtjeve i postulate na kojima se temelji kazna kao sredstvo u procesu resocijalizacije. Osnovni zahtjevi kojih se treba pridržavati prilikom primjene kazne su:

1. Kazna ne smije biti atak na ličnost osuđenika, već se njome kažnjava prekršaj, tj. neprilagođeno ponašanje.
2. Sama prijetnja kažnjavanjem ima pozitivan efekat, jer djeluje na uzdržavanje od ispoljavanja neželjenog oblika ponašanja.
3. Kaznu treba izreći odmah nakon počinjenog prekršaja, jer prolongiranjem ona gubi smisao, težinu, kao i samu svrhu kažnjavanja.
4. Efekat kažnjavanja zavisi od onoga ko izriče kaznu, njegovog stava i autoriteta.
5. Efekat kažnjavanja zavisi od motivacije osuđene osobe da upražnjava ponašanje koje se kažnjava.

S obzirom na to da kazna predstavlja represiju, nužno je da se vodi računa o cilju procesa resocijalizacije i da se primjenjuje individualno. U principu, moglo bi se reći da je kazna glavni oblik prevaspitnog djelovanja, a nagrada dodatni, čija je osnovna funkcija uloga ventila za smanjenje tenzija, premda postoji očigledan trend povećavanja broja pogodnosti – nagrada.

Ne možemo se odreći kazne kao oblika prevaspitnog djelovanja u kaznenim ustanovama. Međutim, moramo dobro znati od kojih faktora zavise efekti kažnjavanja. Ti faktori su:

1. Jačina motivacije za praktikovanje kažnjivog ponašanja.
2. Postojanje ili nepostojanje mogućnosti alternativnog ponašanja kojim se može zadovoljiti motiv na dozvoljen način.
3. Karakteristike kazne, tj. njen intezitet, frekvencija, dosljednost, sukcesivnost, odnos onoga ko kažnjava i kažnjenog, okolnosti pod kojim se kazne primjenjuju, njena usmjerenost na ličnost.

U uslovima kazneno-popravnih zavoda na efikasnost kazne veliki uticaj ima i sastav osuđeničke populacije, njenog javnog mnjenja i grupe kojoj pripadaju. Kada se govori o kažnjavanju u vaspitnom radu, ne treba zanemariti i druge relevantne faktore od kojih zavise efekti kažnjavanja (socijalna sredina, uslovi rada, vaspitna klima), što nas upozorava da kažnjavanje nije jednostavan vaspitni proces, niti je kazna jednostavno sredstvo potkrepljenja. Kažnjavanju treba prilaziti obazrivo i sa puno takta. Krivicu treba tačno utvrditi, ne izricati kaznu u afektu, prebrzo niti prekasno.

Međutim, disciplinsko kažnjavanje je važno sredstvo očuvanja reda i mira u kaznenim ustanovama, a samim tim i formalnog sistema. Također, disciplinsko kažnjavanje kao oblik i sredstvo prevaspitnog tretmana posebno je značajno za sam proces resocijalizacije što ukazuje na njegovu ulogu i značaj u procesu prevaspitanja osuđenih lica.

Nagrađivanje je mjera koja ima stimulativni karakter u korekciji ponašanja osuđenih lica. Pomoću nagrađivanja iskazuje se priznanje da je osuđenik postigao uspjeh u radu i ponašanju, što bi trebalo da izazove osjećaj zadovoljstva i da utiče pozitivno na njegovu ličnost.

Psihološka istraživanja (Bogojević, 1991), govore da je nagrađivanje efikasnije sredstvo od kažnjavanja, i to iz više razloga:

1. Ima jači efekt
2. Ima trajniji efekt.
3. Zahvaljujući nagrađivanju stižu se novi oblici ponašanja.
4. Razvija samopouzdanje, podstiče na aktivnost i kreativnost.

Nagrade u kazneno-popravnim ustanovama imaju posebnu vrijednost, jer predstavljaju materijalno i nematerijalno priznanje osuđenom, a poseban značaj ima u emocionalnoj sferi budući da je samopotvrđivanje potreba svih ljudi. Nagrade za primjerno ponašanje i pravilan odnos prema radu dijele se na kolektivne i individualne. Kolektivne nagrade proizlaze iz sistema takmičenja prevaspitnih kolektiva i ogledaju se u proglašenju najboljeg kolektiva i dodjeli materijalnih nagrada, a individualne je moguće podijeliti na unutrašnje i vanjske pogodnosti.

U našem sistemu izvršenja kazne lišenja slobode osuđenima se odobravaju pogodnosti za «dobro vladanje» i «zalaganje na poslu», koje se koriste kao podsticajna mjera prevaspitanja. Također, pogodnosti su usmjerene i na pružanje povjerenja zatvoreniku ublažavanju posljedica deprivacija, podsticanju vlastitog učešća u programu tretmana, jačanje odgovornosti i samopouzdanja radi osposobljavanja osuđenika za postpenalni život.

Za razliku od prava koje im se ne smiju uskraćivati pogodnosti se daju uslovno – ako ih osuđena lica zasluže svojim ponašanjem, ako se stekne utisak, na osnovu praćenja rada i poznavanje svakog osuđenika, da će one djelovati pozitivno na njihovo dalje popravljanje i prevaspitanje. To znači da je nužno voditi računa, prilikom njihove primjene, o individualnim svojstvima osuđenika, jer davanje pogodnosti ne utiče podjednako na sve osuđeničke. Neki penološki stručnjaci smatraju da one mogu značiti, u nekim slučajevima, čak i teret za osuđeno lice i voditi pogoršanju njegove ličnosti. S druge strane, ako se ova mjera pravilno primjenjuje, ona olakšava u manjoj ili većoj mjeri položaj osuđenika u ustanovi, pa može ispoljiti značajne terapeutske efekte (Davidović, 1983).

Pogodnost nije samo nagrada, već i vrsta tretmana. Za dodjeljivanje pogodnosti neophodno je uzeti sve relevantne činjenice i saznanja o osuđenoj osobi i pored formalnih kriterijuma, moramo obratiti posebnu pažnju na situacioni faktor i tretmansku evaluaciju uz neophodnost poštivanja principa individualizacije. Putem korištenja vanzavodskih pogodnosti, osuđena osoba se priprema za postpenalni tretman, te je sama ta činjenica jedan od bitnih faktora za davanje pogodnosti onoj kategoriji osuđenika koji to i zaslužuju, a samu pogodnost treba dodijeliti na vrijeme da bi ista imala cilj i svojo svrhu, jer u suprotnom, ona to nije i ne treba je ni dodjeljivati.

Pogodnosti mogu biti redovne i vanredne. Redovne pogodnosti su: izlazak u grad, dopust u trajanju od 24 sata svakih sedam dana, odsustvo do šest dana u toku godine, korištenje godišnjeg odmora van ustanove, dopust za državne i vjerske praznike. Također, postoje i unutar zavodske pogodnosti kao što su: prošireno pravo na prijem paketnih pošiljki, prošireno pravo na prijem posjeta, slobodna posjeta sa bračnim drugom i sl. Uz redovno nagrađivanje postoji i novčano nagrađivanje zbog zalaganja na radnom mjestu. Vanredne pogodnosti su vanredni izlasci van ustanove koji se odobravaju zbog prisustva sahrani članu porodice, posjete teško oboljelom članu porodice, prisustvovanju rođenju, krštenju i vjenčanju u porodici, elementarnih nepogoda, odlasku na sud i radi ostvarivanja pravnih interesa. O pogodnostima odlučuje rukovodilac ustanove na

osnovu procjene uspješnosti programa prevaspitanja. Van ovih normativno određenih pogodnosti, pojedine ustanove mogu koristiti i druge pogodnosti, koje su u stanju da izazovu pozitivne efekte u pogledu rada i ponašanja osuđenih lica.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske (2010), u čl. 115 i 116. jasno definiše i određene zakonske kriterije za dodjeljivanje pogodnosti:

Član 115.

- 5) Nakon što izdrže jednu polovinu pravosnažno izrečene kazne zatvora, pogodnosti koje se koriste van kruga Ustanove mogu se odobravati osuđenim licima:
  - a) koja su osuđena na kaznu zatvora u trajanju od deset i više godina, bez obzira na vrstu krivičnog djela,
  - b) koja su osuđena na kaznu zatvora u trajanju do deset godina zbog počinjenog krivičnog djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnog zločina, terorizma, neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, razbojništva, silovanja, obljava nad nemoćnim licem, polnog nasilja nad djetetom, trgovine ljudima radi vršenja prostitucije i organizovanog kriminala i
  - v) povratnicima u vršenju krivičnih djela, alkoholičarima i narkomanima, bez obzira na visinu izrečene kazne zatvora.
- 6) Nakon izdržane jedne trećine pravosnažno izrečene kazne zatvora, osim lica iz stava 1. t. b) i v), mogu se odobriti pogodnosti koje se koriste van kruga Ustanove licima koja su osuđena na kaznu zatvora u trajanju od pet do deset godina.
- 7) Drugim osuđenim licima koja su osuđena na kaznu zatvora do pet godina, osim lica iz stava 1. t. b) i v), može se odobriti pogodnost koja se koristi van kruga Ustanove nakon izdržane jedne četvrtine pravosnažno izrečene kazne zatvora.
- 8) Za osuđena lica iz stava 1. ovog člana, kao i za sva ona lica za koja se procijeni da bi njihov boravak van kruga Ustanove mogao izazvati negativne reakcije socijalne sredine, prije odobravanja pogodnosti koje se koriste van kruga Ustanove potrebno je pribaviti mišljenje nadležne policijske stanice i nadležnog opštinskog organa socijalnog staranja.
- 9) Kriteriji iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana ne odnose se na vanredne pogodnosti, kada se odobravaju u izuzetnim slučajevima.
- 10) Uz molbu za odobravanje vanrednog dopusta, osuđeno lice dužno je priložiti originalnu dokumentaciju, ili kopiju originalne dokumentacije ovjerenu od nadležnog opštinskog organa uprave, u vezi s razlogom zbog kojeg traži dopust.
- 11) Svako neopravdano kašnjenje sa odobrene pogodnosti duže od 24 časa, kao i svako samovoljno udaljavanje iz Ustanove smatra se bjekstvom.
- 12) Pogodnosti koje se koriste van kruga Ustanove ne mogu se koristiti van teritorije Republike Srpske, odnosno BiH.
- 13) Pogodnosti koje se koriste u krugu Ustanove propisuju se Pravilnikom o kućnom redu za izdržavanje kazne zatvora.

Član 116.

- 1) Prilikom prijema, kao i prilikom odlučivanja o pogodnostima van Ustanove za svako osuđeno lice vrši se procjena:
  - a) visine rizika za zajednicu u slučaju bjekstva osuđenog i

- b) stepena vjerovatnoće da će takvo lice pokušati izvršiti bjekstvo samo ili uz spoljnu pomoć.
- 2) Klasifikaciju bezbjednosti treba neprestano ispitivati tokom cijelog vremena izdržavanja kazne zatvora i shodno procijenjenom stepenu rizika bezbjednosnih uslova donijeti odgovarajuću odluku o odobravanju ili neodobravanju pogodnosti.
- 3) Procjena rizika bjekstva – bezbjednosnih uslova, obavezno uključuje:
- a) prijetnju javnosti – zajednici u slučaju da osuđeni izvrši bjekstvo,
  - b) prethodno ponašanje, pokušaj bjekstva, ranije lišenje slobode po potjernici,
  - v) pristup spoljnoj pomoći,
  - g) ranija osuđivanost,
  - d) lične i porodične prilike,
  - đ) raniji boravak van područja Republike Srpske, odnosno BiH, sklonost stalnim putovanjima iz mjesta u mjesto ili često mijenjanje mjesta prebivališta, odnosno boravišta,
  - e) lično učešće u ostvarivanju programa postupanja,
  - ž) priroda krivičnog djela zbog kojeg je osuđen,
  - z) način, pobude i posljedice izvršenog krivičnog djela,
  - i) stav prema žrtvi,
  - j) dužina izrečene kazne zatvora,
  - k) moguća prijetnja drugim licima,
  - l) moguća prijetnja od strane drugih osuđenika i
  - lj) druge okolnosti koje mogu biti od značaja za procjenu bezbjednosnog rizika.

Osuđena lica se na osnovu dobrog vladanja, zalaganja na radu, realizacije utvrđenog programa postupanja i postignutih rezultata na planu prevaspitanja klasifikuju u klasifikacione grupe i to A, B, C i P, odnosno pripremnu ili polaznu grupu. Klasifikacija se vrši svaka tri mjeseca na osnovu ocjena (od 1 do 5), koje daju vaspitači, služba obezbjeđenja, referent za slobodne aktivnosti i radni instruktor. Izmjenom i dopunom ZIKS RS osuđenim licima se određuju i podgrupe A1, A2, B1, B2, koje se razlikuju unutar klasifikacione grupe po pitanju dužine trajanja pojedine pogodnosti.

U klasifikacionu grupu A raspoređuje se osuđeno lice koje po osobinama ličnosti, ostvarenog nivoa prevaspitanja, ponašanja i radnog angažovanja predstavlja pozitivan primjer drugim osuđenim licima i od koga se sa velikom vjerovatnoćom očekuje uspješna reintegracija u društvenu sredinu. Osuđena lica raspoređena u A klasifikacionu grupu mogu koristiti sve redovne pogodnosti, i to prijem posjeta bez nadzora jednom u toku mjeseca, prijem posjete van prostorija ustanove u trajanju od 10 časova, jednom mjesečno slobodan izlazak u grad i vikend dopust u trajanju od tri dana jedanput mjesečno, odsustvo od 7 dana u toku godine, korištenje godišnjeg odmora van ustanove.

U klasifikacionu grupu B raspoređuje se osuđeno lice kod koga se na osnovu osobina ličnosti, vrste i težine krivičnog djela, ostvarenog nivoa prevaspitanja, ponašanja i radnog angažovanja očekuje uspješna adaptacija na uslove izdržavanja kazne zatvora i po realizaciji programa postupanja uspješna reintegracija u društvenu sredinu. Osuđena lica raspoređena u B klasifikacionu grupu mogu koristiti redovne pogodnosti, i

to prijem posjeta 1–2 puta u toku tri mjeseca, slobodan izlazak u grad i vikend dopust 1–2 puta u toku tri mjeseca, odsustvo od 7 dana u toku godine, korištenje godišnjeg odmora van ustanove.

U klasifikacionu grupu C raspoređuje se osuđeno lice kod koga se na osnovu osobina ličnosti, vrste djela, ranijeg načina života, ponašanja i radnog angažovanja očekuje otežano sprovođenje programa postupanja i kod koga je potrebno primijeniti intezivan prevaspitni rad. U ovu klasifikacionu grupu raspoređuju se i osuđena lica po izrečenoj disciplinskoj kazni ukora, zabrane korištenja pogodnosti, kao i lica po izdržanoj disciplinskoj kazni samice. Osuđenim licima koja su raspoređena u C klasifikacionu grupu ne mogu se dodjeljivati pogodnosti van kruga ustanove niti se mogu ublažavati uslovi unutar ustanove.

U pripremnju ili polaznu grupu raspoređuju se lica koja su tek došla na izdržavanje kazne i u toj grupi se nalaze najduže dva mjeseca. Osuđenim licima raspoređenim u pripremnju grupu ne mogu se dodjeljivati pogodnosti izlaska iz ustanove.

Veoma je važno istaći način na koji vaspitači, stražari, instruktori i dr., ocjenjuju osuđena lica, tj. klasifikuju ih u jednu od grupa. Često oni imaju subjektivan pristup u ocjenjivanju zbog sitnih interesa, rodbinskih veza, raznih urgencija i sl., što dovodi do razlike u klasifikacionim grupama i nezadovoljstvu drugih osuđenih lica. Posljedica takvog pristupa je i često negodovanje osuđenih lica i odbijanje rada što se negativno odražava na dotadašnju postignutu rehabilitaciju istog. Zato je veoma važno edukovati lica koja ocjenjuju osuđena lica, jer posljedice samovoljnog pristupa mogu biti veoma štetne za čitav osuđenički kolektiv, kao i za samu ustanovu uopšte (Macanović, 2007).

Pored raznih vrsta pogodnosti i drugih podsticajnih sredstava, kao podsticaj u prevaspitanju osuđenih ima svakako značajnu vrijednost i pomilovanje, kao i uslovni otpust iz ustanove. Pomilovanje i uslovno otpuštanje su pravne institucije različitog karaktera, ali za osuđene predstavljaju mogućnost da i u jednom i u drugom slučaju odu iz ustanove ranije, te tom cilju podređuju i svoje ponašanje i napore. Kao mogućnost postoji i uslovni otpust koji osuđenima može da da direktor, odnosno upravnik ustanove u trajanju od tri mjeseca. U sva tri slučaja, osnovu za primjenu te mogućnosti čini vladanje i ponašanje osuđenog, odnosno, dostignuti stepen u resocijalizaciji.

Iz svega navedenog evidentno je da nagrade predstavljaju važan stimulativni faktor koji doprinosi uspješnom ostvarivanju prevaspitnog tretmana i kao takav podjednako je značajan i samom osuđeniku radi ponovnog uključivanja u društvo i samoj prevaspitnoj službi, jer ima podsticajno sredstvo kojim može da motiviše osuđenika za njegovo primjerno vladanje i ponašanje.

Zaključak

Iako se svakodnevno teži pooštavanju kaznene politike u Bosni i Hercegovini, ali isto tako, sa druge strane, i sve većoj humanizaciji uslova u kazneno – popravnim ustanovama, te prihvatanja brojnih Evropskih pravila i standarda koji doprinose sve većoj demokratičnosti i poboljšavanju položaja osuđenih lica za vrijeme izdržavanja zatvorske kazne evidentno je da su kazne i nagrade neophodna sredstva koja obezbjeđuju i kontrolišu ne samo funkcionisanje ustanova, nego i doprinose i samoj resocijalizaciji osuđenih lica. Iako se sama kazna povezuje i sa represijom u zatvorima ona je i metoda kojom se kontroliše i utiče na ponašanje osuđenih lica. Nagrađivanje je naravno uvi-

jek poželjnije sredstvo, ali i metod kojim se stimuliše pozitivno ponašanje i rezultati u sprovođenju tretmana.

Kazne i nagrade su u neposrednoj vezi sa institucionalnim prevaspitnim tretmanom, njegovi sastavni djelovi bez kojih formalni sistem ne može da funkcioniše i ostvaruje svrhu svake kazne, tj. resocijalizaciju. Resocijalizacija, ali i čitava psihološka atmosfera često zavisi od balansa kazne i nagrade u zatvorskoj ustanovi, a cilj prevaspitanja osuđenih lica jeste njihova resocijalizacija.

Nagrađivanje utiče na stvaranje pozitivne klime u samom kolektivu, bez obzira ko je nagrađen, dok kažnjavanje aktivira neformalni sistem koji je u tom periodu intenzivnije negativno usmjeren prema formalnom sistemu, tj. osoblju zatvora. Upravo iz tog razloga kaznama i nagradama u kazneno – popravnim ustanovama moramo poklanjati veću pažnju.

Literatura

- Bogojević, S. (1991). *Psihološka atmosfera zatvora*. Zenica: KPZ Zenica.
- Davidović, D. (1983). *Osnovi penologije*. Beograd: Defektološki fakultet.
- Evropska zatvorska pravila, (1987). Vijeće Evrope.
- Macanović, N. (2011). *Resocijalizacija osuđenih lica*. Banja Luka: IK Besjeda.
- Macanović, N. (2007). Odnos formalnog i neformalnog sistema u kazneno – popravnim ustanovama. *Temida* broj 4. str. 57 – 61. Beograd: Viktimološko društvo Srbije.
- Nikolić, Z. (2005). *Penološka andragogija sa metodikom prevaspitanja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske. (2010). Vlada RS, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br 12/10.
- Zvonarević, M. (1985). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.

Biografije

Nebojša Macanović, rođen je 01.01.1977.godine u Banjaluci. Osnovnu i srednju školu, kao i Filozofski fakultet završio je u Banjaluci. Diplomirao je 2001.godine na Odsjeku za pedagogiju istog fakulteta. Na Filozofskom fakultetu odbranio je magistarski rad, kao i doktorsku disertaciju. Od 2004.-2010.godine zaposlen je bio u Kazneno popravnim zavodu Banjaluka kao pomoćnik direktora za prevaspitni tretman. Trenutno je zaposlen na Fakultetu Političkih nauka, Univerziteta u Banjaluci. Objavio je više naučnih i stručnih radova iz oblasti specijalne pedagogije i penologije. Područije proučavanja i istraživanja, kojim se trenutno bavi, prvenstveno je usmjereno na djecu u riziku i maloljetničku delinkvenciju, što je bio i predmet istraživanja njegove doktorske disertacije.

E-mail: macanovicn@yahoo.com

Andrea Stanković, rođena 27.09.1981.godine u Banjaluci. Osnovnu i srednju školu, kao i Filozofski fakultet završila je u Banjaluci. Diplomirala je 2005.godine na Odsjeku za psihologiju istog fakulteta. Završila je edukaciju za psihoterapeutskog savjetnika u oblasti realitetne terapije. Od 2006.-2009.radila kao psiholog u Odjeljenju Vaspitno-popravnog doma Kazneno popravnog zavoda Banjaluka. Od 2009.godine je zapos-

lena u Ombudsmanu za djecu. Objavila je više stručnih radova iz oblasti psihologije i penologije. Područije proučavanja i istraživanja, kojim se trenutno bavi, prvenstveno je usmjereno na prava djece i maloljetničku delinkvenciju.

E-mail: andrea.s@djeca.rs.ba